

Komünist sanıklarının duruşmasına başlandı

Sanıklar hâkimler heyetini reddettiler ve askerî kazanın tarafsız hareket edemeyeceği iddiasında bulundular

Red isteği Pazartesi incelenecek

Türkiye Komünist partisi kurmaktan ve bu partiye intisap etmekten sanık 167 kişinin muhakemelerine dün başlandıysa da sanıklar mahkeme heyetini reddettiklerinden duruşmaya devam edilemedi.

Ankara Garnizon komutanlığının 2 numaralı mahkeme heyeti tarafından bakılacak olan dava için Merkez komutanlığında büyük bir salon tahsis edilmişti. Sanıklar daha erken saatlerden itibaren mahkeme salonundaki yerlerini almış bulunuyorlardı. Bunların yerleri 4 bloka ayrılmıştı ve en sağdaki blokta gayrimevkuf olan 24 sanık, diğer 3 blokta da mevkuf bulunan 141 sanık oturuyordu. Her sanığın oturduğu yerin arkasına ismi yazılı olan bir etiket yapıştırılmıştı. Salonda, hem sanıklar hem de mahkeme heyeti için mikrofon tertibatı yapılmıştı. Hâkimler heyetinin işgal edeceği büyük kürsünün arkasına ge-

niş bir Türk bayrağı gerilmmişti. Bu bayrak mahkemeye başka bir haşmet veriyordu.

Sanıkların arkasında dinleyiciler için ayrılan yer çoktan tıklım, tıklım dolmuştu. Yüze yakın gazeteci kendilerine ayrılan yerden dâvayı takibe hazırlanıyorlardı. Bu arada resim almak için mütemadiyen fleşlerini yakan foto muhabirlerinin karşısında sanıklardan bazıları poz veriyorlar, bazıları da gazete ile yüzlerini kapatıyorlardı. Fakat gayet neş'eli ve rahat bulunmaları hepsinin müşterek vasfı idi.

Saat tam 9.30 da mahkeme heyeti yerini aldı. Reis, süvari Albayı Yusuf Özsan, aza ordonat Binbaşı Rıza Özdemir, duruşma hâkimi de Binbaşı İzzet Cebe idi. İddia makamını Yarbay Halil Ölçer işgal ediyordu. Sanıkların avukatları İhsan Tüzer, Hakkı Deymer (Şefik Hüsnünün kardeşi), Şükrü Bıçakçı, Emin Abdullah Özerol, Hilmi Kirelli idi.

Hâkim İzzet Cebe, zapta geçen şu sözlerle duruşmayı açtı:

« Türk ordusu adına muhakeme yapmak üzere kurulan reis, Ordu Tetkik Grupundan Süvari Albay Yusuf Özsan, Duruşma Hâkimi Askerî Adli Hâkim İzzet Cebe, aza 1 inci Ordu Müfettişliği 4 üncü Şubesinde Binbaşı Rıza Özdemir'den müteşkil mahkeme heyeti ve iddia makamında Askerî Adli Hâkim Halil Ölçer hazır oldukları halde gizli komünist partisini yeniden harekete geçirmek, partide faal rol almak ve partiye intisap etmekten maznun Zeki Başfımar ve arkadaşlarının muhakemelerini yapmak üzere 15 ekim 1953 perşembe günü saat 9.30 da toplandı. Yoklama yapıldı, mevkuf olan maznunların getirildikleri, yalnız Yaşar Çöl ile Zekâi Özgenç'in getirilmediği, gayri mevkuf maznunlardan İhsan Hasırcı ile Hayati Denizkuşu'nun gelmedikleri»

Tam bu sırada, sanıklar arasında olan Hayati ile İhsan ayağa kalkarak geldiklerini söylediler ve bu husus da kaydedildikten sonra hâkim, zapta şöyle devam etti:

« Dosya tetkik edildi. Mevkuf bulunan maznunlara iddianamenin 7 ekim 953 de tebliğ edilmiş olduğu görüldü. Gene dosya tetkikatından, İstanbul Akıllı hastanesinde buldukları anlaşılın Yaşar Çöl ile Zekâi Özgenç'in iddianameyi tebellüğ edemeyecek derecede hasta oldukları anlaşıldı. İddianamenin Nevzat Yavuzyıldırım 12 ekimde, Nahit Teoman Ergin ve Lütfi Kanak'a 10 ekim 1953 de tebliğ edildiği anlaşıldı. Mevkufklar arasında bulunan Hüsnü Özdemir hakkındaki ihzari muamelelerin tekemmül ettirilmediği gö-

rüldü.»

Bundan sonra, bu hususlar hakkında mütalâası sorulan Savcı Halil Ölçer şunları söyledi:

«— İddianameyi tebliğ imkânı bulunamayan Zekâi Özgenç ve Yaşar Çöl haklarındaki evrakın Askerî Adli Amirliğine iadesine, İhsan Hasırcı ve Hayati Denizkuşu haklarındaki muamele tamamlanmak üzere evrakın Adli Amirliğine iadesine karar verilmesini isterim.»

Savcının mütalâasını müteakıp gereğini düşünen Hâkim şu ara kararını verdi:

«Talep dairesinde, sıhhi sebeplere binaen kendilerine iddianame tebliğ edilemeyen Zekâi Özgenç ve Yaşar Çöl haklarındaki evrakla, noksan muamelelerin tamamlanması için Hüsnü Özdemir hakkındaki evrakın Adli Amirliğine iadesine karar verildi.»

Bundan sonra, kendilerine iddianame geç tebliğ edilen sanıklardan evvelâ İhsan Hasırcı ya kanunî mehilden sarfınazar edip etmediği soruldu.

— İddianameyi hangi tarihte aldınız?

— İddianameyi almadım.

— Peki buraya nasıl geldiniz?

— Jandarma haber verdi.

Hayati Denizkuşu da iddianameyi almadığını söyledi. Bundan sonra iddianame geç tebliğ edilenlere soruldu:

— Nahit Teoman Ergin siz iddianameyi aldınız mı?

— Aldım.

— Müddetten sarfınazar ediyor musunuz?

— Hayır.

Nahidin son cevabı üzerine diğer sanıklar arasında bir protesto homurdanması oldu ve kendisini müddetten sarfınazar et-

meye zorladıkları görüldü. Bunun üzerine tekrar söz alan Nahit Teoman:

— Müddetten sarfınazar ediyorum, demek mecburiyetinde kaldı. Lütfi Kanak da aynı te-sirle müddetten sarfınazar ettiğini söyledi.

Bundan sonra Hâkim şu ara kararını da bildirdi:

«Hayati Denizkuşu, İhsan Harsırcı ve Hüsnü Özdemir haklarındaki evrakın tekemmül ettirilmek üzere Adli Âmirliğe gönderilmesine ve bu sanıkların, diğer sanıklar arasından çıkarılmasına karar verildi.»

Karar mucibince üç sanık diğer arkadaşlarının arasından çıkarıldıktan sonra konuşan Mahkeme Başkanı şunları söyledi:

«— Şimdi Hâkimler Heyetini size tanıtacağım. Ben, Mahkeme Başkanı Yusuf Özsan, Aza, Rıza Özdemir. Duruşma Yargı-cı İzzet Cebe. İddia Makamında da Halil Ölçer.»

Askeri mahkemeler Usulü Kanunu gereğince Mahkeme Başkanı tarafından yapılan bu tanıtmadan sonra yine aynı kanun gereğince Duruşma Hâkimi İzzet Cebe sanıklara:

«— Hâkimler Heyetine itimadınız var mıdır?» diye sorunca heyecanla ayağa kalkan Dr. Sevim Tarı:

— Söz istiyorum.

— Mikrofonun önüne geliniz.

Mikrofonun önüne gelen Dr. Sevim Tarı, şunları söyledi :

— Bu sualinize birkaç kelimeyle cevap vermek istiyorum. Bu davanın ilk tahkikatını yapan Halil Ölçer şimdi mahkemede Savcı olarak bulunuyor.

Burada Hâkim sanığın sözünü kesiyor:

— Sevim hanım, Size yalnız

itimat meselesi soruldu. Unutmayın ki, mahkeme heyetini red etmek hakkınızdır.

— Efendim Savcı hakkındaki kanaatlerimizi söylemeden...

— Savcı hakkında konuşmayı nız.

— Şimdiye kadar yapılan hak sızlıklar hakkında izahatta bulunmam lazımdır.

— Bunları müdafaanızda söylersiniz. Şimdi sırası değil.

— Fakat...

— Mahkeme heyeti hakkında konuşunuz.

— Ümit ederim ki, mahkeme adilâne bir karar verebilsin. Bu Savcı...

— Yine sözü Savcıya getirmeyin. Savcı da sizin gibi bir taraftır. Mahkeme heyetine, Yâni Başkana, bana, âzaya itimadınız var mı, yok mu; onu söyleyin.

— Fakat Savcı

— Hayır.

— Savcı bizlerin kaç seneye mahkûm edileceğimizi bile önceden söylemiştir.

— Yeter.

— O halde...

— Bir kelime ile cevap verin mahkeme heyetine itimat ediyormusunuz, etmiyor musunuz?

— Ediyorum.

Sevim Tarıyı büyük bir sabırla dinleyen Hâkim, aynı hususta konuşmak üzere sanıklardan Kemal Ergine söz verdi. Kemal Ergin de şöyle dedi:

— Ben de bazı usulsüzlüklerden bahsedeceğim.

— Nedir ?

— Aramızdan 15 kişi.

— Onları sonra söyleyiniz.

Şimdi sorulara cevap veriniz.

— Sizi reddediyorum.

— Red sebeplerini söyleyiniz.

— Dâva bir hileyi ser'i ile

Askeri Mahkemeye getirildi. Adalet emriyle işlemektedir. Polis şefleri.

— Zamanı almayın. Bunların faydası yok.

— Zaten bize de yok.

Bundan sonra kendilerine söylenen Şaban Ormanlar ve Abubüzer Özdemir de, hâkimler heyetinin Ankara Garnizon Komutanlığına bağlı olduğunu söyleyerek bitaraf olamayacaklarını bildirdiler ve heyeti reddettiler.

Sanıklardan Şevki Akşit mahkeme heyetine:

— Sizler vîcdanınıza sahip değilsiniz. Âdil karar veremezsiniz, dedi.

Duruşmada söz alan bütün sanıklar evvelden hazırladıkları belli olan fakiği kullandılar ve hepsi de kendileri söz verildiği zaman, dâima sadet dışına çıkarak konuşmaya devam ettiler.

Sanıkların bir kısmı tarafından mahkeme heyetinin reddilmesi hususunda ne diyeceği sorulan Savcı şu mütalâada bulundu :

«Askeri Mahkemeler Usulü Kanununda hâkimlerin reddini gösteren maddeler sarıhtır. 62 nci maddeye göre hâkimi otomatikman vazifesinden men eden sebepler maznunlar tarafından red sebebi olabileceği gibi 65 inci madde de bitarafılığı şüpheliye düşürecek sebeplerden bahsetmektedir. Bunlar da mahkeme heyetinin şahısları için konulan hükümlerdir. Bu hususta konuşanlar, askeri kazayı reddettiklerini söylemektedirler. Kanunlarımız askeri mahkemeleri tanımış, teşkil etmiş, vazifelerini de tesbit etmiştir. Bunlar red sebepleri olamayacağına göre bu taleplerin nazarı itibara alınmayarak mahkemeye devam edilmesini talep ederim.»

Savcının mütalâasını dinleyen Hâkim şu kararı verdi:

«Karar itihazi için celseyi tehir ediyorum.»

Bu karardan sonra mahkeme

heyeti salondan çekildi. Bundan istifade eden sanıklar sigaralarını yakarak aralarında gruplaşmak suretiyle muhabbet koyuldular. Bu arada, evvelki gün Ankaradan getirilen sanıklara ellerini sıkma suretiyle hoş geldiniz demeyi de ihmal etmediler.

25 dakika sonra yerini alan mahkeme heyeti sanıklara şu kararı tevhim etti:

«Gereği düşünüldü. Maznular her ne kadar Askeri Muhakemeler Usulü Kanunu gereğince mahkeme heyetini teşkil edenler hakkında teker teker red sebeplerini söylememişlerse de, aynı kanunun 64 üncü maddesi gereğince mahkemenin bitaraflığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden red talebinde bulunabileceklerinden ve mahkemenin tesir altında kaldığını söyleyen sanıkların, bu yoldaki taleplerinin yerinde olup olmadığının tetkik edilerek karara bağlanması için Askeri Muhakemeler Usulü Kanununun 66 ncı maddesi gereğince yapılacak muamele ve bu muamelelerin ikmaline intizar edilmek üzere söz birliğiyle karar verildi.»

Muhakeme bitmiştir. Yeniden teşkil edilecek heyet red talebini tetkik edecektir.»

Muhakeme sonunda, sanıklar posta posta dışarıya çıkarıldılar. İlk postalarda dışarıya çıkarılan sanıklar; kendilerinden sonra gelenleri şiddetle aklıyorlardı. Sanıkların mahkeme salonuna getirilişinde, dışarı çıkarılışlarında ve muhakeme salonunda, herhangi bir müessif hâdiseye meydan vermemek için sıkı emniyet tedbirleri alınmıştı.

Diğer taraftan, sanıkların, fakir arkadaşlarına yardımında bulunmak için aralarında bir teşkilât kurdukları öğrenilmiştir.

Sanıkların red taleplerini tetkik edecek olan Ankara Garnizon Komutanlığı tarafından teşkil edilmesi gereken yeni heyetin pazartesi günü saat 14 de İstanbulda toplanarak bir karara varması çok muhtemeldir. Bu heyet ya dünkü hâkimler heyetinin muhakemeye devam etmesine, veya yeni bir heyet teşkili hususunda karar verecektir.

Bu dâvaya ait zabıtlar 6 bin küsur daktilo sayfası tutmaktadır. Dosya müdrecatiyle vesikalaları ise ancak üç hamal taşıyabilmektedir.

AYDOĞAN ÖNOL

Askeri mahkeme heyeti dünkü duruşmada

Askeri savcı Halil Ölçer konuşurken

VATAN 16 Ekim 1953

Sanıklardan bazıları dünkü duruşma sırasında

VATAN 16 Ekim 1953

